

## TALABALARDA YOZUV KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH

Karimova Fotima Kamoliddin qizi

Chdpu magistrant

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10663059>

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada talabalarda yozuv ko'nikmasini rivojlantirish haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, yozish ko'nikmasini shakllantirish uchun bir necha mashqlar tipologiyasi keltiriladi

**Kalit so'zlar:** yozuv ko'nikmasi, kommunikativ ehtiyojlar, leksika, sintaksis,

### Kirish

Yozish qobiliyatlari bugungi dunyoda juda yuqori kasbiy ahamiyatga ega bo'ldi. Axborot almashinuvi hajmi va sur'atlarining jadal o'sishi, xalqaro professional aloqalarning asosiy vositasiga aylangan kompyuter aloqasining jadal rivojlanishi ustuvorliklarning o'zgarishiga yordam berdi, kasbiy faoliyat sohasida yozma muloqotni birinchi o'ringa olib chiqdi. Shu munosabat bilan xorijiy tillarni yozish sohasidagi ko'nikmalar bugungi kunda kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan maqomini oldi.

### Asosiy qism

Avvalambor, yozish nima uchun muhimligini belgilab olish lozim. Tadqiqotlarda ko'rsatilishicha yozish ko'nikmasi quyidagi holatlar uchun juda muhim hisoblanadi:

- kommunikativ ehtiyojlar tufayli (emaillar, rasmiy xatlar, tabrik kartalari, formulalar, uy vazifalarini yozish kabi);
- darsda kelib chiqadigan ehtiyojlar tufayli (uy vazifalari, testlar, grammatika va so'z boyligi ustida ishlash uchun topshiriqlar, qaydlar qilish uchun);
- o'rganishga oid psixologik tadqiqotlar tufayli (ko'proq qabul kanallari orqali o'rganish va bu orqali eslab qolishni rivojlantirish kabi);

Yozishda nimalarga e'tibor berish kerak:

- yozishda leksika, sintaksis va rasmiyatchilik og'zaki nutqqa qaraganda boshqacha bo'ladi;
- tasvirlash imkoniyatlari cheklangan bo'ladi;
- qayta so'rash imkoniyati mavjud emas;
- gapirish ko'nikmasiga ega bo'lish yozish ko'nikmasini ham egallaganlikni ko'rsatmaydi;
- yozish ko'nikmasi rejalashtirish bilan uzviy bog'liq;
- yozish xatolarni to'g'rilash va qayta ishlash uchun kerak;
- yozish ko'nikmasini shakllantirish orfografik, so'z boyligi, pragmatika (murojaat) kabi masalalarda uchraydigan muammolarni hal qilishda yordam beradi;
- yozish sekin, avtomatlashmagan hisoblanadi.

Yozish ko'nikmasi haqida ko'p bahslar yuritilishiga qaramay, ko'p kitoblarda uni rivojlantirishga qaratilgan mashqlarga yetarlicha e'tibor berilmaydi. Til o'rganishga mo'ljallangan darsliklarda asosan eshitib tushunish hamda gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan mashq va topshiriqlarga juda katta e'tibor, o'rin ajratiladi asosan nofilologik ta'lim muassasalari talabalari uchun. O'tgan asrning 90-yillariga qadar chet tili darslarida yozish ko'nikmasiga bo'lgan e'tibor juda sust bo'lib, rasmiy xatlar, formulalar va hokazolarni yozish tilda oz o'rniga ega emas edi. Ammo internetning rivojlanishi bilan yozish ko'nikmasini rivojlanishiga turtki bola boshladi. Yangi davr tadqiqotlarda aks etayotgan neyropsixologik izlanishlar barcha til ko'nikmalarini (yozish, gapirish, eshitib tushunish,

o'qish) uzviy bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Chet tili darslarida yozish ko'nikmasini rivojlantirishni filologik ta'lim muassasalari talabalari uchun ikki bosqichdan iborat deb ko'rsatiladi: 1-bosqich mashqlarni taqsimlash, tayyorlash, boshqarish, boshqa ko'nikmalar (eshitib tushunish, o'qib tushunish, gapirish, grammatika, so'z boyligi, talaffuz)ni baholash. Ikkinchi bosqich esa aynan faqat yozuv ko'nikmasini shakllantirish bosqichi hisoblanadi.

Yozish ko'nikmasini shakllantirish uchun bir necha mashqlar tipologiyasini keltirish mumkin. Unga oid eng yaxshi ma'lumotlarni E.V.Musnitskayava N.I. Gezning "The development of written speech skills of students of non-language institutes of higher education (in non-language specialties)" nomli asarida o'qish mumkin. Unga ko'ra:

Tayyorlovchi mashqlar – bunday mashqlar aynan yozish ko'nikmasi uchun maxsus mo'ljallanmagan bo'lib, kelgusida yozish ko'nikmasini shakllantirish uchun xizmat qiladi. Masalan: So'z boyligini ustida ishlash, uni kengaytirish, mustahkamlash, mavjud bilimlarni faollashtirish, iboralarini mustahkamlash, to'g'ri yozish mashqlarini amalga oshirish kabi. Bunday mashqlar o'yin sifatida ham amalga oshirilishi mumkin. Nofilologik ta'lim muassasalari talabalari uchun asosan so'z zanjiri o'yini mashhur bo'lib, ko'plab chet tili o'qituvchilari undan unumli foydalanib kelishadi. Bunday o'yinlarda ham plenumda, ham guruhlarda o'tkazish mumkin. Musobaqa tarzida tashkillash ham juda yaxshi samara beradi. O'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi.

### **Xulosa**

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, ingliz tilining dunyo hamjamiyatida tutgan o'rni va nufuzi ortib borar ekan, uni bizning vatanimizda ham zamon talabida o'rganilishini yo'lga qo'yish kerak. Bunda ingliz tilini o'rganishda asosiy o'rin egallaydigan to'rt malakaning har birini to'laqonli o'zlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu malakalar tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish (TGO'Yo)lardir va tilni samarali o'zlashtirish ularning barchasini rivojlantirish talab qilinadi. Til ko'nikmalarini rivojlantirish orqali xorijiy tillarni o'rgatish jarayonini bir tizimga solib loyihalashtirish va rejalashtirish, buning uchun zarur bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lgan xorijiy til o'qituvchilarini tayyorlashni taqozo etadi.

### **References:**

1. Bashmakova I.S. On the formation of professional communication skills in a foreign language among students of non-linguistic universities. // Bulletin of the Moscow State University. - M., 2021. Issue 477.
2. Musnitskaya E.V., Gez N.I. The development of written speech skills of students of nonlanguage institutes of higher education (in non-language specialties). -M: LUCH, 2021.
3. Maslyko E.A., Babinskaya P.K. Handbook of a foreign language teacher. Reference Manual. - M.: MIR, 2020.
4. Ботирбекова, Г. А., &Иргашева, У. Р. (2020). Роль самостоятельной деятельности студента в процессе обучения. Наука и образование сегодня, (1 (48)), 34-35.